

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی بوشهر

«مدیریت پژوهشی»

عنوان طرح پژوهشی :

بررسی صلاحیت و شایستگی های مورد نیاز برای کارآمدبودن یک
رهبر پزشکی از نظر دانشجویان و اساتید

مجری طرح :

آزاده عازمیان

همکاران طرح :

دکتر نیلوفر معتمد، نورالسادات ساجدی، کوثر حاجی زاده

سال ۱۳۸۹-۱۳۹۰

مقدمه نگارنده یا پیشگفتار

موفقیت هر سازمان به نیروی انسانی موجود در آن بستگی دارد بنابراین انتخاب سبک رهبری مناسب و خاص برای افزایش اثربخشی، کارایی و بهره وری سازمان ضروری می باشد. ایجاد تغییر در موسسات آموزشی دانشگاه ها بستگی به سطح شایستگی موسسه و نحوه رهبری و مدیریت آن دارد. ضرورت تغییر از آنجا ناشی شد که گروه های آموزشی توسط مدیران گروهی که با سبک های متفاوت رهبری رفتار می کنند اداره می شود.

سپاسگزاری:

این پژوهش حاصل طرح تحقیقاتی مصوب در مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی و مدیریت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی بوشهر که مراتب تشکر و قدر دانی از مدیریت محترم مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی و مدیریت پژوهشی به جهت حمایت از طرح فوق اعلام می شود. همچنین مراتب سپاس صمیمانه از مسئولین ذیربط و کلیه دست اندرکاران ابراز می گردد.

فهرست مندرجات

عنوان	شماره صفحه
مقدمه	۱
مروری بر مطالعات	۱-۲
روش بررسی.....	۲
یافته ها	۲-۶
بحث و نتیجه گیری.....	۶-۷
منابع.....	۸
جدول شماره ۱	۳
جدول شماره ۲.....	۳
جدول شماره ۳.....	۴
جدول شماره	۵
جدول شماره ۵	۶
پیوست ها:	۹-۱۱

خلاصه گزارش:

مقدمه و هدف: افزایش پیچیدگی در سیستم های خدمات سلامت نیاز به رهبران پزشکی کارآمد را برای تصمیم گیری در سازمان و هدایت سیاسی بیشتر می کند، ولی تعداد کمی از پزشکان برای کار به عنوان یک رهبر موثر آموزش دیده اند. در مدارس پزشکی برخی کشورهای پیشرفته علیرغم وجود کرسی های متعدد برای مسئولیت دپارتمان، تعداد ناچیزی از این کرسی ها توسط رؤسا اشغال شده اند و علی رغم این واقعیت که کرسیهای بلاتصدی دپارتمان بیشتر از تعداد مدیران هستند ولی سیاستگذاران توجه کمی به نقش ها، مسئولیت ها و نیازهای موسسه برای تربیت مدیران کارآمد داشته و آمادگی لازم را در تربیت افراد و آماده کردن آنها برای پذیرش مسئولیت ایجاد نمی کنند. یکی از نشانه های این چالش، میزان گردش و تغییر مدیریت دپارتمانها است. لذا توسعه برنامه های آموزش رهبری و تمرکز بر توسعه مهارتهای رهبری در آموزش پزشکی و سیستم های سلامت یک ضرورت محسوب می گردد. این پژوهش در نظر دارد نگرش و درک دانشجویان پزشکی و اساتید بالینی را در مورد صلاحیت و شایستگی های مورد نیاز برای کارآمدی یک رهبر پزشکی و دیدگاه آنها در مورد بهترین راه برای توسعه این شایستگی را بررسی کند.

روش کار: در یک مطالعه مقطعی، کلیه دانشجویان و اساتید بالینی دانشکده پزشکی از طریق تکمیل یک پرسشنامه خود ایفا مورد بررسی قرار گرفتند. پرسشنامه مشتمل بر دو بخش بود: مشخصات دموگرافیک و ۲۵ سؤال مربوط به شایستگی و صلاحیت های مورد نیاز جهت کارآمدی یک رهبر پزشکی. تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS، آمار توصیفی و آزمون کای مربع صورت گرفت.

نتایج: از بین ۴۰ عضو هیئت علمی شرکت کننده در پژوهش، ۸۲/۵٪ استادیار و ۵٪ دانشیار و از ۸۰ نفر دانشجو ۷۹/۷٪ زن و ۲۰/۳٪ مرد بودند. ۹۷/۵٪ از اعضای هیئت علمی و ۱۰۰٪ دانشجویان مهمترین صلاحیت را برای کارآمد بودن یک رهبر پزشکی داشتن مهارتهای ارتباطی و بین فردی می دانستند. همچنین ۹۰٪ اساتید تدریس و آموزش در دوره های مختلف پزشکی و برنامه های آموزش مداوم و ۹۷/۵٪ از دانشجویان تعالی خدمات بالینی و توانایی تصمیم گیری در موارد خاص بالینی را نشانگر کارآمد بودن یک رهبرپزشکی می دانستند. ۹۴/۵٪ از اعضا هیئت علمی و ۹۳/۷٪ از دانشجویان مهمترین روش را برای توسعه شایستگی رهبری داشتن تجربه کاری می دانستند. همچنین بین نظرات دانشجویان و اساتید در وجود برنامه آموزشی در موضوع رهبری ($P < ۰/۰۰۴$)، ارائه دوره های رسمی آموزشی منجر به مدرک ($P < ۰/۰۳۶$) و همچنین خودآموزی بعنوان روشی برای توسعه شایستگی رهبری ($P < ۰/۰۱۹$) اختلاف معنی دار وجود داشت.

نتیجه گیری: با توجه به تاکید اعضا هیئت علمی و دانشجویان بر اهمیت مهارتهای ارتباطی و بین فردی برای کارآمد بودن یک رهبر پزشکی و همچنین لزوم آشنایی اساتید و دانشجویان پزشکی با مفاهیم رهبری

و تربیت آنها بعنوان رهبران کارآمد به نظر می رسد ارائه دروس رهبری و مدیریت بصورت رسمی در دوره آموزش پزشکی یا بصورت دوره های آموزش مداوم امری ضروری باشد.

کلید واژه ها :

آموزش پزشکی، رهبری در پزشکی، صلاحیت و شایستگی

۲ - بخش اصلی

مقدمه :

در دهه گذشته سازمانهای ارائه کننده مراقبت های سلامت شاهد یک تحول عظیم برای آینده نظام سلامت بودند. بررسی انجام شده در قرن ۲۱ نشان می دهد که مدارس پزشکی و بیمارستان های آموزش باید توانایی شان را برای نوآوری و تغییر در سیستم آموزشی توسعه بدهند(۱). افزایش پیچیدگی در سیستم های خدمات سلامت نیاز به رهبران پزشکی کارآمد را برای تصمیم گیری در سازمان و هدایت سیاسی را تقویت می کند با توجه تاکید برای ارتقاء سطح سلامت و کمک به هدایت و رهبری موثر در سازمانهای ارائه کننده خدمات سلامت ولی تعداد کمی از پزشکان برای بودن یک رهبر موثر آموزش دیده اند، مدارس پزشکی آمریکا دارای بیش از ۳۰۰۰ صندلی برای مسئولیت دپارتمان هستند ولی دارای فقط ۱۲۵ رئیس هستند علی رغم این واقعیت که صندلی های خالی دپارتمان بیشتر از تعداد مدیران هستند ولی سیاستگذاران آموزشی^۱ توجه کمی به نقش ها، مسئولیت ها و نیازهای موسسه برای تربیت مدیران کارآمد داشته اند و آمادگی لازم را در ترتیب افراد و آماده کردن آنها برای پذیرش مسئولیت ایجاد نمی کند(۱). و ریاست و مدیریت اجرایی یک کلمه جدید و ناآشناست برای بیشتر این اشخاص است و آنها دارای آمادگی کم برای پذیرش موقعیت در این جایگاه رهبری می باشند یکی از نشانه ای این بحث میزان گردش تغییر مدیریت دپارتمانها در ایالات متحده آمریکا است. که بطور مثال متوسط حق تصدی یک صندلی دپارتمان در بخش داخلی ۳/۷ سال است(۲). لذا توسعه برنامه های آموزش رهبری و تمرکز بر توسعه مهارت های رهبری در آموزش پزشکی و سیستم های سلامت یک ضرورت محسوب می گردد و این برنامه ها مشروعی برای عرضه آموزش و توسعه مهارت های رهبری برای مشاوران آموزش و کسانیکه درگیر آموزش پزشکی در سطوح مختلف یک دانشگاه یا دانشکده هستند می باشد(۳). توسعه برنامه ای آموزش رهبری فرصتی را برای ملاقات و یادگیری اشخاص با زمینه های حرفه ای مختلف فراهم می کند و با برگزاری کارگاههای فعال، بحث گروهی و مشارکت و در دل اندیشی افراد^۲ یک فرصتی را برای توسعه مهارت رهبری فراهم می کند(۴). این پژوهش در نظر دارد نگرش و درک دانشجویان پزشکی، فارغ التحصیلان و

اساتید در مورد صلاحیت و شایستگی های مورد نیاز برای کارآمدی یک رهبر پزشکی و اعتقاد آنها در مورد بهترین راه را برای توسعه این شایستگی را بررسی می کند.

مروری بر مطالعات قبلی :

در پژوهشی که تحت عنوان " آموزش بین حرفه ای در دانشجویان رهبر و مزایا و مشکلات برای اساتید، محققین و مسئولین " در کانادا صورت گرفت این پژوهش با بررسی شواهد قبلی و بررسی مطالعات انجام شده در انجمن ملی دانشجویان علوم سلامت کانادا و همچنین تکمیل پرسشنامه بوسیله دانشجویانی که برنامه آموزشی آموزش بین حرفه ای را بوسیله دانشجویان رهبر برتر کانادا آموزش دیده و مدیریت شده بودند نشان داد که این آموزش بین حرفه ای سبب افزایش فعالیت تیمی بین آنها گردیده است (۹۷٪)، باعث تقویت هر کدام از حرفه های سلامت می شود (۸۱٪)، کیفیت مراقبت از بیمار را افزایش می دهد (۸۹٪) بطور برجسته ای سبب کاهش خطاهای پزشکی و افزایش سلامت بیمار می شود (۸۴٪)، رضایت شغلی را در بن حرفه های سلامت افزایش می دهد (۸۴٪) سبب کاهش مشکلات بین حرفه ای سلامت می شود (۸۹٪) ولی نیاز به تغییر محیط عملکرد و آموزش برای آموزش بین حرفه ای و آموزش آینده حرفه های سلامت می باشد (۱).

۲- در تحقیقی که تحت عنوان " آموزش بین حرفه دانشجویان پزشکی و سایر رشته پزشکی در اورژانس پزشکی " در دانشگاه هلسینکی^۳ در سال ۲۰۰۱ و ۲۰۰۵ در فنلاند صورت گرفت. در این پژوهش آموزش بین حرفه ای در اورژانس پزشکی در ۳ قسمت که شامل ۱- مراقبت از بیماریهای حاد در کودکان و سالمندان ۲ - حمایت از ارتقاء زندگی ۳- حمایت از زندگی افراد آسیب دیده برای دانشجویان پزشکی و سایر پزشکی صورت گرفت. در سال ۲۰۰۱ تعداد دانشجویان ۲۲ نفر و در سال ۲۰۰۵ تعداد ۲۵ نفر بودند. بعد از اجرای برنامه و جمع آوری نظرات دانشجویان نتایج بدست آمده نشان داد که در قسمت اول برنامه در دوره اول مراقبت از بیماریهای حاد سالمندان و کودکان در سال ۲۰۰۱ در مقابل ۲۰۰۵ به صورت $4/3 \pm 7$ در مقابل $4/2 \pm 5$ در قسمت دوم افزایش سطح زندگی $4/7 \pm 5$ در مقابل $4/4 \pm 5$ در قسمت سوم حمایت از زندگی افراد آسیب دیده $3/9 \pm 7$ در مقابل $4/4 \pm 5$ و باید برای بصورت اجباری باشند $3/5 \pm 1/5$ در مقابل $3/1 \pm 1/3$ و این آموزش را یک راه بسیار مهم در افزایش و بهبود دانش و مهارت پزشکی خود می دانستند. و دانشجویان اظهار داشتند برنامه آموزش داده بسیار مفید بوده و باید برای همه دانشجویان از همه گروههای پزشکی قرار داده شود (۲).

۳- در پژوهشی که تحت عنوان " تجربیات یادگیری دانشجویان از همکاری بین حرفه ای بخش در مراقبت های داخلی " در این مطالعه دانشجویان کاردرمانی، پرستاری و مددکاری اجتماعی در یک تجربه

واقعی کار تیمی را در یک آموزش بین حرفه ای به مدت ۳ هفته در این دوره دانشجویان از هم، در مورد هم و با هم یاد می گیرند و سپس نگرش آنها را قبل و بعد از آموزش مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که همکاری با همدیگر در زندگی واقعی و تجارب اجتماعی ذکر شده بوسیله دانشجویان و احترام به همدیگر و همچنین دستیابی به اهداف یادگیری در دوره از مهمترین نتایج می باشند(۴).

مواد و روش ها :

این پژوهش یک مطالعه توصیفی -تحلیلی است و کلیه دانشجویان پزشکی و اساتید دانشکده پزشکی را به صورت سرشماری مورد بررسی قرار می دهد. داده های پژوهش از طریق ۲ پرسشنامه جمع آوری میگردد ۱- پرسشنامه دانشجویان که مشتمل بر ۲بخش می باشد ۱- مشخصات دموگرافیک ۲- پرسشنامه مربوط به تعیین شایستگی و صلاحیت های مورد نیاز جهت کارآمدی یک رهبری پزشکی با ۲۵ گویه ۲- پرسشنامه اساتید که این پرسشنامه ها مشتمل بر ۲بخش می باشد ۱- مشخصات دموگرافیک ۲ - پرسشنامه مربوط به تعیین شایستگی و صلاحیت های مورد نیاز جهت کارآمدی یک رهبری پزشکی با ۲۵ گویه نمونه های پژوهش شامل کلیه اساتید و دانشجویان رشته پزشکی می باشد. روش محاسبه حجم نمونه نیز بصورت سرشماری می باشد. تجزیه و تحلیل داده ها از طریق نرم افزار spss صورت گرفت.